

Verleiding in Technicolor

Film posters verleiden voorbijgangers een film te gaan zien. Die verleiders vormen soms dierbare herinneringen, die gekoesterd worden in grote boeken vol Hollywood-posters in Technicolor. In deze koffietafelboeken staat zelden iets interessants over het afgebeelde werk en de vaak anonieme ontwerpers. Intelligente, informatieve teksten over filmaffiches zijn er bar weinig, laat staan een goede wetenschappelijke publicatie over formele aspecten. Als beste overzichtswerk geldt nog steeds het twintig (!) jaar oude *The Book of the International Film poster* van Gregory J. Edwards. Filmaffiches zijn getuigen van de opkomst en ondergang van sterren, van de explosieve ontwikkeling van filmmarketing en van onze veranderende smaak en moraal. Zij tonen hoe druktechnieken en artistieke stijlen en stromingen wisselden, en presenteren de creativiteit van generaties grafische ontwerpers, hun spontane en soms geniale invallen en hun vakmanschap. Zijn afficheboeken zo kostbaar dat uitgevers desondanks steeds kiezen voor dezelfde risicoloze selecties bekende plaatjes, dezelfde chronologische of thematische indeling, dezelfde oppervlakkige introductie?

Slappe potpourri

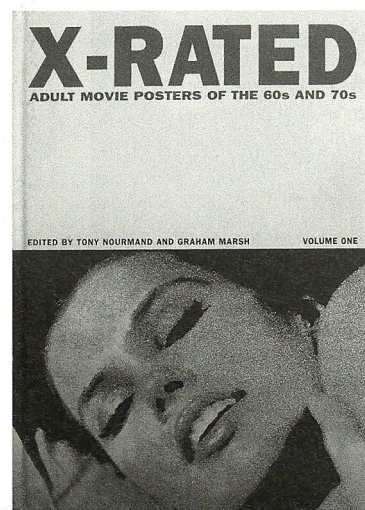
Een chronologische of thematische indeling knelt vaak. Bij *Movie Poster* probeert Emily King dit probleem te omzeilen door affiches wisse-

lend per regisseur, ontwerper, ster, genres en in sommige gevallen per film te beschrijven. Helaas doet zij dat binnen een historische periodisering in vier etappes: de zwijgende periode, de jaren dertig-vijftig, de jaren zestig-zeventig en de laatste decennia, en dat werkt niet. In het eerste hoofdstuk schiet zij door vijfendertig jaar filmgeschiedenis heen. Haar selectie is een stappe potpourri van bekende klassiekers: Lumière, Chaplin, *Oktober*, *Metropolis* en *The Jazz Singer*. Zij bevestigt het cliché van de zwijgende film als proloog voor de klassieke Hollywood-film. King voegt hier niets toe aan eerdere overzichtswerken. Bij de hoogtijdagen van de Hollywood-studio's neemt zij en passant ook Jean Renoir, de (Britse) Ealing-studio en het Italiaanse geaquarelleerde filmaffiche mee, en in hoofdstuk drie brengt zij de Bollywood-poster onder bij 'blockbusters en nieuwe bewegingen'. Het laatste hoofdstuk heet weliswaar *The Dawn of the Multiplex*, maar bevat gewoon affiches van films van haar favoriete regisseurs. Dankzij de posters voor het werk van Pedro Almodóvar, de Coen-broertjes (*Fargo* in kruissteek) en Harmony Korine wordt dit het interessantste hoofdstuk. King constateert zelf dat de ontwikkeling van de poster niet gelijkloopt met die van de cinema, maar waarom baseert zij haar keuze dan op de canonieke filmgeschiedenis? Toch is *Movie Poster* best aardig als een eerste kennismaking. Met massa's fraaie afbeeldingen – en niet op postzegelformaat – laat het je ruiken aan de pracht van honderd jaar filmaffiches.

Linda Lovelace

Dat het leuk kan zijn om affiches voor totaal onbekende films te bekijken, bewijst *X-Rated* van Tony Nourmand en Graham Marsh. Zij stelden eerder de fraaie reeks plaatjesboeken *Film Posters of the 30's/40's/50's/60's/70's/80's: The Essential Movies of the Decade* samen uit hun eigen Reel Poster Gallery collectie (www.reel-poster.com). Nourmand en Marsh zijn ware verzamelaars. Zij laten hun affiches zorgvuldig afdrukken, selecteren liefdevol en zorgen dat de affichecredits kloppen, maar achtergrondinformatie – laat staan een analyse – ontbreekt. Zeker bij *X-Rated*, samengesteld uit een door Nourmand, Bruce Marchant en Tarek AbuZayyad aangelegde collectie (www.xratedcollection.com), is dat een misser. Het boek illustreert met Amerikaanse seksfilm-posters uit de jaren zestig en zeventig hoe de moraal veranderde. Sommige affiches zijn afgedrukt met de tape waarmee bioscopeigenaren

in de jaren zestig tepels afplakten. De goedkoop gemaakte posters speelden in op het zondige, verbodene van seks, maar door de seksuele revolutie veranderde de beeldtaal. Op het affiche van *Deep Throat* (1972) staan geen borsten of billen maar een vrolijke Linda Lovelace in bikini en de tagline *How far does a girl have to go to untangle her tingle?* Het was de tijd van emancipatie, porno chic en (quasi-)artistieke posters.

De meeste posters uit *X-Rated* zijn vooral curieus. Het enige sensuele affiche is *Emmanuelle* (1974) van ontwerper Steve Frankfurt. Hij fotografeerde heel close een mond van een liggende vrouw voor een zwarte achtergrond. Behalve de titel is de enige tekst 'X was never like this' – een minuscule druppel die tussen de smachtende, roodgestifte lippen valt. Frankfurt is de enige met naam genoemde ontwerper in *X-Rated*. Typerend voor met name Amerikaanse film posters is dat zij anoniem gemaakt worden (grote uitzondering is Saul Bass met zijn werk voor de films van Alfred Hitchcock en Otto Preminger). Emily King roept in *Movie Poster* ontwerpers op zich bekend te maken, zodat zij in de toekomst de eer krijgen die hen toekomt. Zij laat ook zien dat affiches uit andere landen vaak even fascinerend zijn als de Amerikaanse posters. In landen als Polen, Cuba, Italië en België maakten ontwerpers affiches van Hollywood-producties die soms een heel andere blik geven op die films. Helaas laten distributeurs tegenwoordig minder en minder

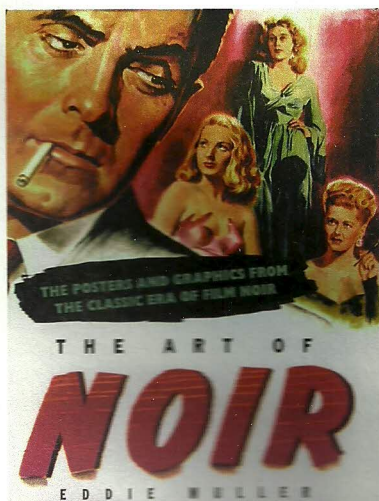

lokaal affiches maken. In steeds meer landen worden de originele posters gebruikt, waardoor culturele diversiteit verdwijnt.

Antihelden

In het kolossale *The Art of Noir* laat Eddie Muller de (nationale) context, stijl, techniek en ontwer-

pers zien van de affiches van een bepaald genre. De film noir-specialist (www.noircity.com) verzamelde ruim driehonderd internationale – dus niet alleen Amerikaanse – posters, lobby cards en andere reclame-uitingen. Bij film noir gaat het om misdaad, maar ook om stijl en sfeer. De posters tonen femmes fatales en antihelden in dreigende situaties. Muller laat zien dat de studio's zelfs bij kleine films veel zorg aan de reclame besteedden. Het resultaat is soms adembenemend. Hoewel de films zelf vaak zwart-wit waren, zijn de posters pure Technicolor. Muller groepeerde ze rond thema's als Hollywood-studiostijlen, thematische en iconografische elementen (FBI-agenten, krantenkoppen, schaduw), en regisseurs. Hij laat zowel posters zien voor films van onbekende specialisten als John Alton en Felix Feist, als voor die van Alfred Hitchcock. Voor Samuel Fullers *Underworld U.S.A.* (1961) maakte Alfredo Capítani een Italiaans affiche dat het allermooiste uit het boek is. Cliff Robertson speelt een misdadiger die de dood van zijn vader wil wreken op de maffia. Capítani tekende hem in typische noir-stijl: 's nachts, met een revolver in de hand en een zweele, vrijwel naakte blondine achter zich. Het duo wordt verrast door fel licht, waarvan we de bron niet zien. Over dit mysterieuze beeld

plaatste Capítani een doorzichtig vraagteken in dezelfde felle oranje kleur als de filmtitel onder in het beeld, waardoor de vamp oplicht en letterlijk lijkt te smeuken.

Demon uit de hel

Dat in Italië meer prachtige noir-posters zijn gemaakt blijkt uit *Italian Film Posters* (128 illustraties), uitgegeven door het Museum of Modern Art in New York. Dave Kehr maakte hiervoor een selectie uit de vermaarde collecties van het MOMA, Martin Scorsese en het Museo Nazionale del Cinema in Turijn. Met name het werk dat Luigi Martinati en Anselmo Ballester in de jaren veertig en vijftig schilderden is bloedmooi. Ballester maakte bijvoorbeeld voor Fritz Langs *The Big Heat* (1953) een affiche dat net zo sterk is als de film zelf (zie hiernaast). In het donker op de voorgrond staat de stoere detective Glenn Ford. De ultieme noir-femme fatale Gloria Grahame klampt zich aan zijn been vast. Achter hen licht de skyline van New York op – als een knipoog van Ballester naar Fritz Langs *Metropolis*. Boven de stad rijst gangster Lee Marvin op, als een rode demon uit de hel. Een schitterend chiaroscuro beeld. Kehr schrijft in zijn tekst boeiend over Ballester en zijn collega's en maakt interessante vergelijkingen tussen Italiaanse en Amerikaanse affiches. Hoewel Tito Corbella voor Max Ophüls' *The Reckless Moment* (1949) vrijwel dezelfde elementen gebruikte als zijn Amerikaanse collega, is Corbella's affiche dynamischer en sfeervoller. De felrealistische, geschilderde litho's van de Italianen waren perfect voor melodrama's en westerns, maar pasten niet bij musicals en komedies. Dave Kehr selecteerde geen avant-gardewerk, maar naturalistisch geschilderde affiches die een wereld van spanning, mysterie en romantiek suggereren en schrijft er ook nog interessant over. *Italian Film Posters* toont dat filmaffiches door een gerenommeerd kunstmuseum als het MOMA serieus worden genomen en bewijst dat een koffietafelboek informatief en intelligent kan zijn. *Ivo Blom en Paul van Yperen*

Italian Film Posters, Dave Kehr. The Museum of Modern Art, New York, 2003 (152 blz.). ISBN: 0-87070-692-6.

Movie Poster, Emily King. Mitchell Beazley, Londen, 2003 (224 blz.). ISBN: 1-84000-653-6.

The Art of Noir - The Posters and Graphics from the Classic Era of Film Noir, Eddie Muller. The Overlook Press, Woodstock & New York, 2002 (271 blz.). ISBN: 1-58567-073-1.

X-Rated - Adult Movie Posters of the 60s and 70s, Tony Nourmand, Graham Marsh (red.). Snoeck, Gent, 2003 (160 blz.). ISBN: 90-5349-433-2.